

**АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН
ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан ““Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа”-ны 4.2.16-д “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр, түүний дэд бүтцийн сүлжээ, нефть-химийн үйлдвэр барьж байгуулна.” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.2.5-д “Өндөр технологийн түүхий эд болох газрын ховор элемент, үнэт, өнгөт, хар, холимог металл, металл бус ашигт малтмал болон газрын тосны эрэл, хайгуулын ажлын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх замаар эрдэс баялгийн нөөцийг арвижуулна.” гэж, 3.2.8-д “Дотоодын түүхий эдэд тулгуурласан газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг барьж байгуулна” гэж тус тус заасан.

Түүнчлэн, Монгол Улсын Засгийн газрын 2018 оны 169 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Төрөөс газрын тосны салбарыг хөгжүүлэх талаар баримтлах бодлого (2018-2027)”-ын 2.3.2.2-т “газрын тосны бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг татварын таатай бодлогоор дэмжих” гэж тусгасан нь хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болно.

1.2.Практик шаардлага

Монгол Улсын Их Хурлаас 2021 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдөр баталсан Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг дэмжих тухай¹ хуулийн дагуу газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг түүхий эдээр тогтвортой, найдвартай хангахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор газрын тос боловсруулах төрийн өмчит компанид газрын тосны хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулах талбайг давуу эрхээр олгох, хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагааг гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгжтэй хамтран явуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлсэн.

Газрын тосны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.14-т “газрын тосны хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулах талбайг газрын тос боловсруулах төрийн өмчит компанид давуу эрхээр олгох бөгөөд уг талбайд газрын тосны

¹ Төрийн мэдээлэл эмхэтгэл /2021/, №09

хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулахтай холбогдсон харилцааг Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг дэмжих тухай хуулийн 3.3-т заасан журмаар зохицуулах"-аар заасан байдаг.

Энэ хүрээнд Засгийн газрын 2021 оны 241 дүгээр тогтоолоор "Газрын тос боловсруулах үйлдвэрт төрөөс дэмжлэг үзүүлэх журам"-ыг баталж, мөн оны 266 дугаар тогтоолоор газрын тосны хайгуулын Давст ХХХI талбайг "Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэр" (МГТБҮ) ТӨХХК-д олгосон.

Өнөөгийн байдлаар Монгол Улсад Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний үндсэн дээр газрын тосны хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж буй бүх аж ахуйн нэгжүүд буюу гэрээлэгчид Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1.4-т "газрын тосны салбарт бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний дагуу тус улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа албан татвар төлөгчийн өөрт нь ногдох бүтээгдэхүүний борлуулалтаас олсон энэ хуулийн 18.6.2, 20.1-д заасан орлого"-ын татвараас чөлөөлөгдөхөөр тусгагдсан.

Тодруулбал, албан татвар төлөгч нь 0-6 тэрбум төгрөгийн албан татвар ногдуулах тухайн жилийн орлого олсон тохиолдолд 10 хувиар, 6 тэрбум төгрөгөөс дээш албан татвар ногдуулах тухайн жилийн орлого олсон тохиолдолд 600 сая төгрөг дээр 6 тэрбумаас дээш давсан орлогод 25 хувиар төлөх татвараас чөлөөлөгдөж байна.

"Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэр" ТӨХХК нь Засгийн газраас олгосон Давст ХХХI талбайд хамтран ажиллах компанийг сонгох зорилгоор холбогдох журамд нийцүүлэн 2022 оны 02 дугаар сараас 08 дугаар сарын хооронд хамтран ажиллах хүсэлтийг 19 орны 56 компанид, мөн Монгол Улсад суугаа 13 Улсын Элчин сайдын яамдаар дамжуулан тухайн улсад газрын тосны чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг, мэргэжлийн болон санхүүгийн чадавхтай компаниудтай хамтран ажиллах хүсэлтийг хүргүүлсэн.

Дээрх хугацаанд "Петро Матад" ХХК, Герман-Норвегийн "Терра Эксплорэйшн-Евро Хаан" компаниудын нэгдэл, Австралийн "Жед Газ", Оросын Холбооны Улсын Роснефть, Зарубежнефть, Зарубежгеологи зэрэг 6 компани Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэрийн өгөгдлийн сантай танилцсан боловч ямар ч компани санал ирүүлээгүй байна.

Харин үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтын EPC 02, 03, 04 дүгээр багц ажлуудын ерөнхий гүйцэтгэгч Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын "Мега Инженеринг Энд Инфраструктурс Лимитэд" компаниас Давст ХХХI талбайд хөрөнгө оруулалт хийн, газрын тосны хайгуулыг эрчимтэй явуулж, богино хугацаанд олборлолт эхлүүлэх, цаашилбал удахгүй ашиглалтад орох газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг түүхий эдийн хараат байдлаас гаргахад дэмжлэг үзүүлж, урт хугацаанд хамтран ажиллах сонирхолтой байгаагаа албан ёсоор мэдэгдсэн.

"Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэр" ТӨХХК болон "Мега Инженеринг Энд Инфраструктурс Лимитэд" компаниуд газрын тосны хайгуул, ашиглалтын чиглэлээр хамтран ажиллах талаар санал солилцож, гэрээний гол нөхцөлүүдийг урьдчилсан байдлаар тохиролцсон бөгөөд тус компанийн Монгол Улсад газрын тосны хайгуул, ашиглалтын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй бусад аж ахуйн нэгжүүдийн нэгэн адил аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөх эрх зүйн орчин бүрдсэн нөхцөлд гэрээ байгуулах санал тавьсан. Улмаар уг

асуудал шийдвэрлэгдэхгүй тохиолдолд гэрээ байгуулах боломжгүй байгааг илэрхийлээд байна.

Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй “Петрочайна Дачин Тамсаг” ХХК-ийн газрын тосны олборлолт 2017 онд 1.2 сая.тн-д хүрч байсан бол сүүлийн жилүүдэд олборлолтын хэмжээгээ бууруулсаар 2023 оны олборлолтын хэмжээ 680 мян.тн орчим болсон бөгөөд газрын тосны үйлдвэрийн бүтээн байгуулалтын ажил эрчимжиж, үйлдвэр ашиглалтад орох хугацаа ойртох тусам түүхий эдийн асуудал улам тулгамдаж байгаа тул “Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэр” ТӨХХК-ийн Давст ХХХI талбайд явуулах газрын тосны хайгуул, олборлолтын үйл ажиллагааг дэмжих бодит шаардлага тулгарч байна.

Иймд, иргэн, хуулийн этгээд хууль, шүүхийн өмнө тэгш эрхтэй байх зарчмыг баримтлан Монгол Улсад бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний дагуу газрын тосны хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж буй бусад аж ахуйн нэгжүүдийн нэгэн адил төрийн өмчит газрын тосны компанитай хамтран ажиллах этгээдийг орлогын албан татвараас чөлөөлөх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төслийн зорилго нь Газрын тосны тухай хууль болон Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийг дэмжих тухай хуулийн дагуу “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр” ТӨХХК-ийн үйл ажиллагаа хэвийн явагдах, түүхий эдээр тасралтгүй хангагдах боломжийг бүрдүүлэх үүднээс гадаадын хөрөнгө оруулагч компанийн аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөх нөхцөлийг бүтээгдэхүүн хуваах гэрээний гэрээлэгч талтай адил байхаар тогтоож үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлэх замаар татварын таатай орчныг бий болгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхэд оршино.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь 2 зүйлээс бүрдэх бөгөөд хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлд Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.1.4 дэх заалтад орох нэмэлт, 2 дугаар зүйлд хууль үйлчлэх хугацааг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар

Газрын тос боловсруулах үйлдвэрт Засгийн газраас олгосон Давст ХХХI талбайд хөрөнгө оруулалт хийж, газрын тосны хайгуул, ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулахаар төлөвлөж буй Монгол газрын тос боловсруулах үйлдвэр болон гэрээлэгчийг газрын тостой холбогдсон үйл ажиллагаа явуулж буй бусад аж ахуйн нэгжүүдийн нэгэн адил аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлөх эрх зүйн орчин бүрдэнэ.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Давст ХХХI талбайд гаднын хөрөнгө оруулагчтай хамтран хайгуулын ажлыг эрчимтэй явуулж, газрын тосны нөөцийн хэмжээг өсгөх, олборлолтыг нэмэгдүүлэх, улмаар газрын тос боловсруулах үйлдвэрийн түүхий эдийн тодорхой хэсгийг өөрийн олборлосон газрын тосоор хангахад томоохон дэмжлэг болох ач холбогдолтой.

Дөрөв.Хуулийн төслийг батлахтай холбогдуулан цаашид шинээр боловсруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хууль тогтоомжийн талаар

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагын дагуу Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах, шинэчлэн найруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомж байхгүй болно.

---o0o---